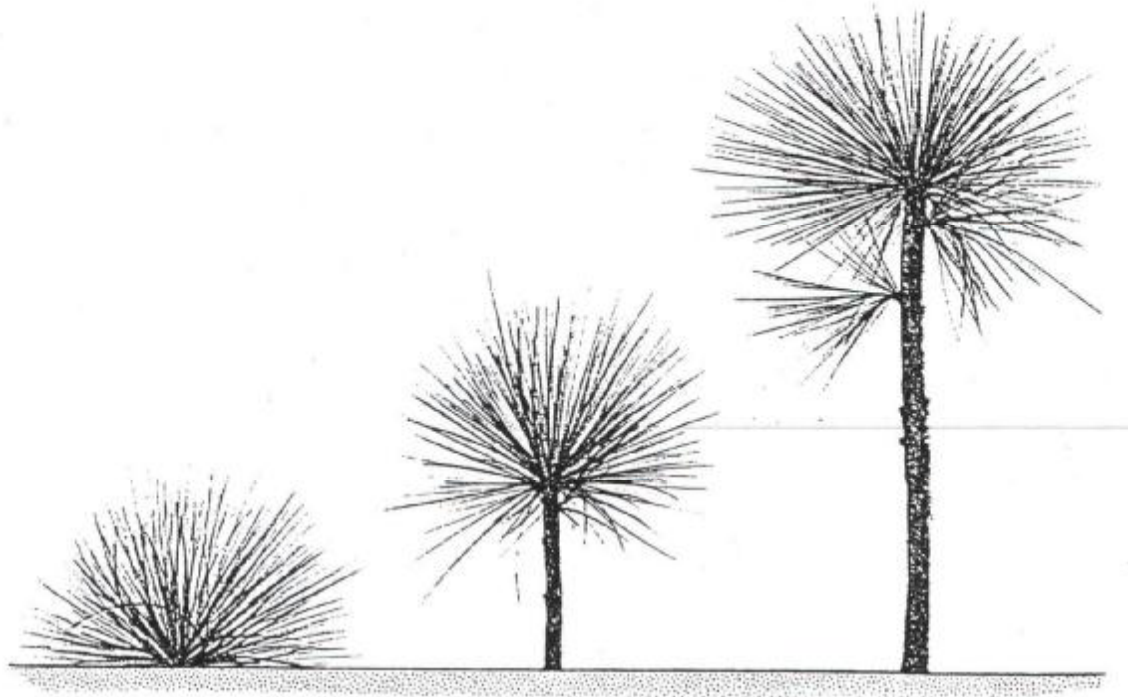

FOLIA SELECTA

KUKLAY ANTAL:	Pilinszky János <i>Itt és most</i> című verséről	1
<i>Nova et Vetera</i> Szerkesztősége:	P. Georges Cottier O.P. köszöntése	2
PIERRE-MARIE EMONET OP:	Metafizika egyszerű szavakkal	4
SZIGETI I. JÓZSEF OP:	Gondolatok az evilági reményről	12
FLORILEGIUM – Henri Boulad és Scott Peck a világ megváltoztathatóságáról		16

Köröm 2002. december

Pilinszky János:

ITT ÉS MOST

A gyepet nézem, talán a gyepet.
Mozdul a fű. Szél vagy zápor talán,
vagy egyszerűen az, hogy létezel
mozdítja meg itt és most a világot.

A költő lélekben a távol lévő kedvessel beszélget:

- Mi újság?

- Semmi különös. Itt állok az ablak előtt. *A gyepet nézem, talán a gyepet.*

Nézhetném a lombokat, vagy a felhőket is. Mindegy, hiszen minden rád emlékeztet. Ahogy Goethe mondja *A kedves közellété*-ben: *Veled vagyok, légy bármily messze távol, közel vagy hozzám!* Lám-lám. A vers csattanója - *Bárcsak itt lennél* - elárulja, hogy az igazi címe *A kedves távolléte* lehetne, hiszen minden az ő hiányára figyelmezteti. De minket nem választ el tér és idő. Együtt vagyunk *itt és most*. Számomra általad és veled lett élő valóság, meleg otthon a világ. Mióta elmozdítottál, úgy érzem, talán ezt a fűszálat is te mozgatod a szeretet isteni erejével, *mely mozgat napot és minden csillagot*, ahogy Dante írja a *Divina commedia* záró sorában.

P. GEORGES COTTIER O. P. KÖSZÖNTÉSE¹

A *Nova et Vetera* /2002. 2.sz./ köszönti Georges Cottier atyát 2002. április 25-én, 80. születésnapja alkalmából. Köszönetet mondunk neki, aki Journet bíboros 1975-ben bekövetkezett halála óta folyóiratunk szerkesztő-bizottságának az elnöke, s aki azóta is örködik ezen örökség fölött, hogy II. János Pál pápa meghívta a Pápai Ház Teológusa felelősségteljes tisztségének a betöltésére.

1943-tól napjainkig, P. Cottier körülbelül 180 cikket közölt a *Nova et Vetera*-ban; ennek a nagyszámú teológiai és filozófiai írásnak közös vonása az a törekvés, hogy Aquinoi Szent Tamás fényénél megvilágosítsa az Egyház aktuális kérdéseit, abban a meggyőződésben, hogy valódi hatékonysága csak az igazságnak lehet.

1959-ben Charles Journet írta róla, a Genfi Egyetem Bölcsész Karára benyújtott, "A fiatal Marx ateizmusa" című disszertációjával kapcsolatban: "Az idézett rész megmutatja azt a szemléleti síkot, amelyen a szerző következetesen halad, valamint azt a kivételes színvonalat, amellyel a marxi felfogást elemzi. Egy erőteljes, világos, tökéletesen szakszerű munka van a kezünkben, amelynek értéke és újdonsága rendkívüli áthatoló képességéből, mélységéből, széles területre való kiterjedéséből ered, mely egyetemes, mint maga a lét; ezek azok az alapok, amelyekre épít. Egy ennyire magabiztos és személyes gondolkodás, úgy véljük, nyelvével és kifejezésmódjával erényről és stílusról tanúskodik." /*Nova et Vetera*, 1959. okt.-dec., p. 294-304./ Ez az átfogó, mély szemlélet világítja meg minden írását.

S amit a publikációk nem mutatnak, az azoknak a sokasága, akik Cottier atyánál lelki támaszt keresnek: mindenféle korú és állapotú ember, aki nála békére lel. Ezt a lelki segítségnyújtást és az írásait az alázatos szolgálatnak ugyanaz a szelleme élteti. Egy svájci gárdista mondta: "Látszik, hogy ő szolgálni van itt." S valaki, aki évek óta a segítségére van, így tanúskodik róla: "Az Atyát jól ismerem. Gyermekek. Nem kölyökök. Evangéliumi gyermekek." A nyolcvan éves ember megőrizte azt a lelkiséget, amellyel ő közvetlenül a gyermekek, a tanulóifjúság, a fiatalság világára hangolódik. Ez az állandó fiatalság csak az örökkévalósággal való érintkezésben nyerhető el. Nem nehéz meglátni itt a folyamatosságot folyóiratunk két egymást követő elnöke között.

Végül szeretnénk, hogy Cottier atya maga szóljon egyik legrégebbi, lapjainkon megjelent szövegével. 1943. december 14-én Georges Cottier egyetemista (akkor még nem domonkos) azon a tüntetésen, amelyet a Genfi Egyetem szervezett tiltakozásul azért, hogy Oslóban a nácik egyetemistákat deportáltak, barátai nevében felolvasott egy kiáltványt. Ebből idézünk néhány

¹ Olvasóink közül többen személyesen is ismerik Cottier atyát, mások az Igazi Humanizmus előszavát olvashatták tőle, valamint a FOLIA-ban közölt tanulmányait (12. és 23. sz.). Velük együtt köszönjük az Úr Istennek e termékeny 80 évnek minden ajándékát. (D.M.)

részletet, melyek tanúsítják egy gondolkodás töretlenségét: "Úgy hisszük, az államnak az a szerepe, hogy lehetővé tegye mindenki számára jogainak szabadon történő teljes érvényesítését. Olyan korban vagyunk, önök tudják, amikor ezek a jogok közvetlen életveszélyben vannak, és úgy hiszem, nem túlzás azt mondani, hogy a most következő években igennel vagy nemmel döntenünk kell, vajon ezek a jogok megérdemlik-e, hogy mindenek felett tiszteljük és alkalmazzuk őket. Ettől a döntéstől függ a kultúra, s következés-képpen az egyetemek jövője: mert mi a végső értelme az összes tudományág-nak, ha nem az, hogy egyre jobban segítse az emberi személyt saját méltóságának hatékony tudatosítására. Ha lemondunk arról, hogy megvédelmezzük ezeket a szellemi értékeket, amikor támadják őket, jogosan vádolhatnak bennünket szélhámosással. Mi, a mítoszok századának emberei világosan látjuk, hogy az állatiasság lázadása az értelem ellen szinte mindenhol a szellem szellem által történt elárulásának a gyümölcse ... Azt válaszolták nekünk, hogy felvonulásunk haszontalan lesz. Ez a válasz komoly lelkiismeretvizsgálatra kötelez bennünket. Az Egyetem elveszítette volna a létét igazoló értékek iránti érzékét? Azt mondjuk majd, hogy az objektív és elfogulatlan kutatás haszontalan? Lehet, hogy a szabadság hangja haszontalan a fegyverekkel szemben. De vajon azoknak a szemében, akik a gondolkodás és az elmélkedés emberei szeretnének lenni, a "hasznos" szónak nem kellene-e inkább olyan valóságot jeleznie, amely magasabb síkon helyezkedik el, mint a siker és az anyagi erő? ... Ha van értelme a kultúra létének, az az, hogy "nem csak kenyérral él az ember". Kelljen érte bár könnyel és vérrel fizetni, a kultúra legfőbb értéke az igazság és a szabadság." /*Nova et Vetera*, 1943. okt.-dec., p. 395-396./ Ezek a 60 évvel ezelőtt, egy bekerített kis Svájcban elmondott szavak sajnos nem veszítették el aktualitásukat, s megmutatják szerzőjük életének néhány állandó vonását.

A Nova et Vetera Szerkesztősége

Pierre-Marie Emonet O. P.:

METAFIZIKA EGYSZERŰ SZAVAKKAL

ELSŐ RÉSZ

"Az értelem fogékonysága
a lét iránt olyan becses ajándék,
melyhez semmi sem fogható."

/Dom Vermeil/

"Úgy vélem, hogy a metafizikus
az igazi költő."

/P. H. Clerissac O. P./

BEVEZETÉS

"Nem az a szemlélődő,
aki olyan titkokat fedez föl,
melyeket senki sem ismer,
hanem az, aki képes rácsodálkozni
arra is, amit mindenki tud."

/Egy karthauzi szerzetes/

E mondat lesz ennek a könyvnek a mottója. Ez fejezi ki leginkább mindazt, amit az elkövetkezendő oldalakon szeretnénk kifejtetni.

Azt szeretnénk megmutatni az olvasónak, hogy az ókori görög filozófusok is a mindenki által birtokolt ismeretek elmélyítésével jutottak el a filozófiai Bölcséletig. Bebizonyították, hogy értelmünk nyilvánvaló ismeretei magukban hordozzák a legmagasabb rendű igazságokat: azokat, melyek képesek elvezetni szellemünket magához Istenhez.

Célunk tehát az, hogy eljuttassuk az olvasót ezekig a mélységekig. Szeretnénk mindezt a lehető legkevesebb filozófiai szakkifejezés felhasználásával tenni. Mi az "együgyűek"-hez szólunk. Azokat szólítjuk meg, akiket még nem vezetett be senki sem a filozófia iskolájába. Ne gondolják, hogy ez egy végzetes hiányosság, amely örökre távoltartja őket a kristálytisza Forrástól.

Emlékezzünk vissza arra, hogy a filozófiai gondolkodás ébredése - a Krisztus előtti VII. és VI. században - a költői megismerés eszközeivel

kezdődött. Létük hajnalán a filozófiai intuíció és a költői intuíció csodálatos összhangban állt egymással. Tudnánk vajon mi is hasonló utat választani magunknak az alapigazságok elérésére?

Megpróbáltuk. Meglepetéssel tapasztaltuk, hogy a metafizikus és a költő testvérek azokat az intuíciókat tekintve, melyek megnyitják szellemünk előtt az ős Éjszaka birodalmát! Ennek a munkának talán éppen az a bája, hogy a költészetet kéri meg - ahogyan az kezdetben is volt -, adja kölcsön szárnyait a filozófiai értelemnek, és repítse el őt még gyorsabban birodalmának Igazságaihoz: mindenek fölött és elsősorban ahhoz az igazsághoz, amely a dolgokban maga a lét, vagyis az az "*aktus*", melyet a dolgok abszolút elsődlegesen gyakorolnak. Ebből az "*aktus*"-ból nőnek ki azután azok a szálak, melyek a dolgokat Istenhez kötik.

Nem idézeteket gyűjtöttünk a költőktől, hanem a megérzéseiket, melyek néha annyira közeliak a filozófuséihoz, hogy már-már azonosak velük. Csak örülhetünk annak, hogy ezekben a magasságokban találkozunk a költőkkel. Ha a filozófus odafigyel a költők énekére, ösztönzést kap nyelve leegyszerűsítéséhez, ahhoz, hogy könnyítsen a szakmai nehézkességen. Tehát a filozófust ugyanaz a vágy feszíti, mint a költőt:

"Tisztább értelmet adni a törzs szavainak."

/Mallarmé: Edgar Poe sírjánál/

ELSŐ FEJEZET

A LÉT EREDETI ÉRTELME

"Tisztább értelmet adni a törzs szavainak."

/Mallarmé/

A metafizikai eszmélődés akkor kezd nyiladozni az emberben, amikor először gondolkodik el azon, hogy mit is jelent "*lenni*". A vérbeli metafizikus "a létet" önmagáért szemléli a természet dolgaiban. Bizonyára megdöbbenő, hogy pont a legközönségesebb és legelhasználtabb "lét" szó az, amelyet egy olyan mély és univerzális tudomány, mint a metafizika, vizsgálódásának a középpontjába állít.

Csakhogy a filozófus számára a "*lenni*" ige sem nem közönséges, sem nem elhasznált. De ahhoz, hogy megtaláljuk az igazi jelentését, az eredetét kell megkeresni. Ezt pedig a következő módon tehetjük: tegyük jelenidő egyes szám harmadik személybe a lét igét: *van*. Nézzük meg a latinban: *est*. Majd a görögben: *esti*. Ez a szanszkrit *asti*-ből jön, melyet így fordítunk: ami önmagától van, és önmagát fönntartja.

Amint látjuk, a metafizikus szemlélődésének tárgyát képező "*lenni*" ige egyáltalán nem csak azt a közönséges tényt fejezi ki, hogy egy dolog egy adott pillanatban egy adott helyen található. Akik ezt a szót kitalálták, azt az elsődleges aktust akarták vele kifejezni, mely által valamely dolog és minden dolog létben tartja magát. A "*lenni*" ige tehát egy olyan cselekvést jelöl, melyet a dolgok annak érdekében fejtenek ki, hogy megálljanak önmagukban más dolgokkal szemben, mely más dolgok hasonló cselekvést fejtenek ki önmaguk számára.

Ez az önmagában és önmagától való fennállás, például egy élőlény esetében, az alapja minden egyéb tevékenységének. Az összes többi cselekvés feltételezi ezt, e nélkül minden összeomlana. A dolgoknak ez az elsődleges erőfeszítése az, amely iránt kifogyhatatlan csodálatot érez a metafizikus. Fel tudjuk-e kelteni magunkban is ezt a csodálkozást, amely a lélekben támad, amikor a dolgok mélyén megérzi ezt az elsődleges aktust?

Azt hiszem, Paul Claudel Aranyfej című drámájának egy részlete segíthet nekünk. A költő e szavakkal fordul ahhoz az öreg fához, amely kamasz kora óta a legfontosabb tanítást adta neki:

"Egész léted nem más, mint folytonos törekvés,
testeddel kitartóan nyújtózol a lélektelen anyagon túlra.
Aggastyán létedre csecsemőként szívod táplálékodat a földből,
amint szerteágazó erős és finom gyökereidet belemélyíted!
És hogyan törsz az égbe!

Egész tested belefeszül az igyekezetbe, mint egy hatalmas
lángnyelv!
Léted gyökereinek szorításában a kiapadhatatlan föld,
fölötted a végtelen ég: a nap és az év során folyton változó
csillagok,
hozzájuk tapadsz ágakból formált szájaddal, tested csokrával,
megragadva őket minden porcikáddal.
A föld és az ég feszítésében tudod csak kihúzni magad!
Mint ahogyan én is csak így tudom magam kihúzni!" (1)

Nem is lehet ennél jobban kifejezni azt az eredendő erőfeszítést, mellyel a
dolgok - a költő szavaival élve, aki megtalálta a lét elsődleges értelmét -
"kihúzzák magukat". Egy ilyen öreg fában kétség kívül mindez igen látványosan
fejeződik ki. A metafizikus azonban minden dologban - mégpedig azok
természetével arányosan - megcsodálja ugyanezt az alapcselekvést.

MÁSODIK FEJEZET

A LÉT RAGYOGÓ KITÖRÉSE

"A reggel fényében minden dolog
mohón arra törekszik,
hogy még inkább legyen." (2)

A metafizikát a Szókratész előtti görög gondolkodók teremtették meg azáltal, hogy föltették a kérdést: Mi is a dolgok "lét"-e? Válaszuk a következő volt: Az általuk gyakorolt legelső aktus. Rögtön hozzá kell azonban tennünk, hogy ami a leginkább megragadta őket ebben a "létezés"-ben, az a születés, a dolgok keletkezése. Azt is mondhatjuk: a *kifejlett lét*. E korai korszakban a természet dolgainak létét *physis*-nek nevezték. E köré az elnevezés köré csoportosulnak műveiknek ránk maradt részletei is. Ha igazából meg akarjuk érteni ezeknek a korai gondolkodóknak az intuícióját, megint csak a lét ige eredeti jelentését kell boncolgatnunk, de ezúttal múlt időben. Egyes szám harmadik személyben azt mondjuk: *vala*. Latinul *fuit*, ami a görög *phuein*-ből jön, ez pedig a szanszkrit *Bhu*-ból származik. A szanszkritben ez az ige jelöli azt a cselekvést, mellyel a dolgok kibújnak a fényre. Például a mag aktusát, amikor létrehozza a maga szervezetét, vagy a tojását, ahogy embrióvá fejlődik. Miként a virágmag megnyilatkozik a kibomló virágkehelyben. Nemde "*foetus*"-nak hívják (a *Phutov*-ból) az embriót is attól kezdve, hogy fajának tipikus jellemzőit elnyerte.

Nem is annyira az önmagában való megállás aktusa, mint inkább az anyagon túlra kerülés igyekezete az, ami miatt egy dolog megérdemli a létező nevet. Önmagától kiindulva jut el oda, hogy önmagában megálljon. A létezőnek van egy olyan fázisa, amikor önmagából kilép, amikor is saját magából meríti az erőt ahhoz, hogy szervei - melyekkel később fenntartja magát - kifejlődjenek. A korai görög filozófusokat lenyűgözte ez az erő, mellyel a dolgok előtűnnek, kiemelkednek, ez "a ragyogó kitörés", mellyel a virágok, a madarak, vagy az ember kicsinyei világra jönnek.

Szerencsére nem kell szerepelnie nevünknek a filozófiai szótárakban ahhoz, hogy ilyenfajta metafizikai megérzéseink legyenek. Csodálatosan fejezi ezt ki a költő Ramuz, akinek tekintetét gyakran magukhoz vonzották ezek a mélységek. Hallgassuk csak:

"Amikor ezeket a sorokat írom, már a Húsvét közeleg;
körülottem feltámadni készül a szerves világ.

Egyszer csak fölemelkedik egy másik állapotba,
melyben azelőtt csak félig volt,
fölemelkedik a halálból az életbe.
A reggel fényében minden dolog
mohón arra törekszik,
hogy még inkább legyen.
Erre bátorítja őket a fölöttük világító fény, mondván:
'Gyertek oda, ahol én vagyok.'
Mindenhol énekszó hallatszik, hol már nem énekeltek,
és a kertben két rög között kibúvik a földből a rózsá
gyöngye és erős, mindennél gyöngébb és mindennél erősebb
titokzatos hajtása." (3)

Így ír egy valdens költő, a preszokratikusok kortársa!

HARMADIK FEJEZET

A LÉT MUNKÁJA

"Figyelj, hallgass, csak azután lélegezz,
mert serkentik a létezőket.
Ott az életnedv, a nagy keringés
a fák törzseiben,
s a legkisebb rügyeikben."

/Ramuz: Húsvéti ének/

Claudelt és Ramuzt valósággal elbűvölik a dolgok. Titkukat ebbe a szegényes kis szóba foglalják: lét. A létige számukra azt az erőfeszítést fejezi ki, mellyel a dolgok megpróbálnak az anyagon túlra jutni, és miután ez sikerült, ott megmaradni. "Egész léted folytonos törekvés" - mondja Claudel a fának. Ramuz pedig a rózsa gyenge és erős, mindennél gyengébb és mindennél erősebb hajtását ünnepli. Akár egy fa nagy testében, akár egy ici-pici magban a bennük rejlő energia ragadja meg őket leginkább. Talán ez az energia lehetne a lét másik neve?

Először Arisztotelész - a Krisztus előtti negyedik században élt filozófus - azonosította egymással ezt a két dolgot. Arisztotelész elmélyítette a dolgok létét kutató korai görög filozófusok megérzéseit.

A növények és az állatok keletkezésének folyamatát elemezve, az általuk végzett erőfeszítés tette rá a legmélyebb benyomást. Ezt az erőfeszítést a görög "*en-ergeia*" szóval fejezte ki (en = -ban, -ben; ergon = munka). A virág, miközben a magjából kihajt, önmagán belül végez munkát. Ez egy olyan erő kifejtés, melynek során az anyag elrendeződik a növény különböző szerveinek megfelelően. Itt nem arról az *erőről* van szó, amely lehetővé teszi a növénynek, hogy a külvilág felé hasson, vagy a madárnak, hogy repüljön. Ez egy mindezt megelőző, belső erő, mely a "*létezésük*"-et adja. Ez az erő tette lehetővé számukra, hogy magukat megszervezzék, hogy előtűnjenek és jelenvalóvá legyenek a világban.

Arisztotelész tehát úgy látta, hogy ami a dolgok létét képezi, az egy elsődleges energia. A "*létige*" tehát egymagában nem tudja kifejezni azt, amit jelöl. Más szavakat is ki kell találni, ha vissza akarjuk adni ezen egyetlen szó: a "*lét*" jelentésgazdagságát.

A lét fogalmában rejlő működő erőt leginkább nem végrehajtó, hanem törvényhozó erőként tudjuk jellemezni. A teremtő gondolat ereje ez. Az az eszme, mely egy élő csíra szerves fejlődését irányítja, leginkább a művészi alkotásokat létrehozó, teremtő gondolatra hasonlít. Az eszme - szellemi csíra -

nem fejt ki fizikai ráhatást, de cselekvéseket támaszt, irányítja azokat, és célba juttatja őket. (4)

A korai filozófusok az élő hajtásoknak a fény felé való törekvését a szakkifejezéssé vált *physis* szóval jelölték. Amit ezzel a szóval ki akartak fejezni, azt megint csak egy költő szemlélteti legjobban egy elhagyatott házban, egy ablak nélküli menedékhelyen kihajtott fa erőfeszítésével. A fa elindult a fény keresésére: "Ez a vakonszületett fa tántorogva, egyik faltól a másikig tapogatózva, a sötétben fejlesztette ki robosztus izomzatát. Drámai küzdelméről megcsavarodott törzse árulkodott. Majd, miután nyílást tört magának a tetőzetten a nap irányába, nyílegyenesen tört előre, én pedig meghátráltam győzelmének mozdulatai előtt. Csodálatos ellentétben a törzsén nőtt csomókkal, melyek attól az erőfeszítéstől keletkeztek, hogy koporsójából kiszabaduljon, most a legnagyobb békében teljesedett ki, hatalmas asztalként tárva szét lombozatát, melyen a napot találta föl neki maga az ég." (5)

JEGYZETEK

1. Első felvonás, második jelenet. P. Claudel: Tete d'Or. La Pléiade, 1967. p. 183.
2. Francis Olivier: Ramuz devant Dieu. D.D.B. 1975. p. 130.
3. U.o.
4. Metafizika. 1047, a. 30 és 1050, a. 22.
5. Saint-Exupery: Citadella.

fordította: Varsányi Luca

Szigeti I. József O. P.:

GONDOLATOK AZ EVILÁGI REMÉNYRŐL

Témánk a remény és a tevékenység vagy a cselekvés viszonya. A merő emberi remény csak akkor megalapozott és ésszerű, ha teljesüléséért meg is tesszük a magunkét. Kivéve, hogy ha olyasmit remélünk, ami tőlünk függetlenül is bekövetkezhet, mondjuk hogy szép idő lesz. De a természetfölötti, a keresztény remény nem ment fel a cselekvéstől. A remény végső céljáért, az üdvösségért egész életen át dolgozni, küzdeni kell.

Itt zárójelben közbe lehetne vetni, hogy magában véve lehetséges volna, hogy minden jó megadatna nekünk akár a részünkről való remény nélkül is. Tegyük föl, van egy ember, nincs benne semmi remény, megkapja a kegyelmet, és az üdvösségbe jut egyenesen. Ahogyan az az első embernél lehetett volna. Isten megadhatná az üdvösséget bárkinek egyéni közreműködése nélkül is, mint ahogy a megkeresztelt csecsemők megkapják. Ugyanezt megkaphatná magában véve egy felnőtt is. Akár megkaphatná valaki merőben, egyszerűen a reménye alapján. Persze a remény is azért valamilyen tevékenység. De a tevékeny közreműködés nélküli teljesülés kevésbé felel meg az ember természetének és méltóságának. S a jelen üdvrendben a kinyilatkoztatás állandóan sürgeti az emberi tevékenységet. Eddig a zárójel.

Éppen maga a remény kell hogy éltesse és erősítse a teljesítésére irányuló tevékenységet. És egyfajta tevékenység mindig rendelkezésünkre is áll. Akkor is, ha egészen nagyarányú célokról van szó, pl. hogy megvalósuljon a világbéke, vagy akkor is, ha valamilyen megkötöttség miatt egészen tehetetlenek vagyunk. És ez a tevékenység nem is a legkisebb, hanem a legfőbb és leghatékonyabb: ez az ima és az áldozat. Ez tulajdonképpen a leghatékonyabb tevékenység, amelynek éltetnie kell az összes többit, a külső tevékenységet.

Lehetőség szerint azonban egyéb tevékenység is szükséges. Tehát a merő imán és áldozaton kívül. Szükséges, sőt értékes is, annak ellenére, hogy tevékenységünk sikeres eredményéről nincsen előre tudásunk, csak reményünk. Tudniillik maga a tevékenység - tiszta szándékkal és igazi szeretettel végezve - már maga is eredmény és siker, önszemélyünk magasabb aktuáltsága, felemelkedése az Istennek tetsző ténykedés állapotába. És ez az elsődleges belső siker, eredmény mindig meg is van. Akkor is, ha a külső siker elmarad vagy éppen kudarcba fullad. Az igazán szeretetes és áldozatos tevékenység ezen kívül kiérdemlő oka is lehet annak, hogy reményünk - sajátos értelemben - teljesüljön;

vagy kiérdemlő oka annak, hogy az esetleges sikertelenségekhez kapcsoltassanak azok a kegyelmek - magunk és mások számára -, amelyek nélkül a tökéletes külső siker is csonka, befejezetlen vagy jelentéktelen maradna. Ezért mondhatjuk azt, hogy az a tevékenység - tehát kellő tiszta szándékkal, szeretettel végezve - nem egyszerűen csak szükséges, hanem mindig értékes is és mindig sikeres is. Az ember maga tökéletesedik általa, és kiérdemlő oka lehet annak, hogy a siker természetfölötti hatékonyságú legyen - vagy a sikertelenség legyen a kegyelemnek az eszköze egy magasabb célra. Mert minden itten, a jelenben elérhető és remélt külső eredmény annyit ér, amennyire eszközokságilag, vagyis a kegyelem erejében közreműködik a fő sikerben, ami az emberi személyek Istenbe kapcsolása szeretetesen és megtartásuk is abban a kapcsolatban. És ez a fő siker bekövetkezhet a remény külső teljesületlensége esetében is. Éppen a kudarc áldozatosan nagylelkű elfogadásának érdeme alapján.

A jelenvilági célokra irányuló törekvésünket tehát egyrészt mennél intenzívebbé kell tennünk, másrészt viszont függetlenítenünk kell a sikertől, más szóval egyesíteni kell egymással a siker remélését, a siker valósulására irányuló törekvést és annak függetlenítését a sikertől magától. Ez bizony nagyon nehéz. Ez volna a hősies remény. Ne felejtsük el, mint minden erénynek, a reménynek is van hősies foka. Hősies remény Szent Pál szerint, ahogy Ábrahám remélt, minden emberi remény ellenére is.

Miért is fekszik annyira a szívünkön a jelenvilági reménység? Vagyis az, amely jelenvilági eredményekre, sikerekre irányul. Hát nyilván azért, mivel keresztény mivoltunkban, istengyermekségünkben is megmaradunk embernek, vagyis testi szellemnek, amiből érthető és természetes is, hogy kötődünk a tapasztaláshoz, az érzékelhetőséghez. Ez a kötődés és igény, a hitetlenben is megvan, a keresztényben viszont egy magasabb célnak van alárendelve. Tudniillik a tapasztalhatóságot, tehát a külső eredményeket, sikereket nem merő önmagukban tekintjük és értékeljük, hanem kapcsolatukban és odarendeltségükben a magasabb értékű célokhoz, és legfőképpen a teljes értékű, a tovább már nem vonatkoztatható, végső célhoz, amely az összes többi célnak és sikernek az értelmét adja. Egyedül ez a keresztény szemlélet helyes és elégséges. Ebbe belefér minden jelenvilági remény és cél és tevékenység. Belefér úgy, hogy mindezek a végső célhoz viszonyítva lesznek ésszerűek és indokoltak. Siker esetén úgy, hogy eszközlői a fő sikernek, sikertelenség esetén pedig úgy, hogy éppen a sikertelenség válik - persze kellő lelkiállattal elviselve - a fő siker felé ható kegyelmek kieszközlőjévé, közvetítőjévé.

Látni ebből, hogy nemcsak a tevékenységünk, hanem szemléletünk és értékelésünk is állandó tökéletesítésre, reformra szorul, és pedig a hitünk észfölötti megvilágítása alatt. Ebben a hitszemléletben a címben fölvetett kérdésre olyan feleletet kapunk, amelyben természetfölöttisége ellenére sincsen

életidegenség, természetellenesség vagy tettvágy-lelohasztás, sőt mindent figyelembe vevő bölcsesség, minden emberi dolog megbecsülése, párosulva hatékony tette serkentéssel és megszegyenülést nem ismerő reménnyel.

Elmélkedésünk utolsó részében előadunk még néhány kiegészítést vagy elmélyítést az eddig mondottakhoz, melyek fonalát nem akartuk kitérésekkel megszakítani. Íme, egynéhány:

Nincs szükségszerű összefüggés egyrészt a külső siker, eredmény - legyen akár a leglátványosabb -, másrészt a tőle várt és eszközrendő magasabb célok közt, amilyenek például a megtérések, az erkölcsi felemelkedések, kegyelmi gazdagodások, a végig való kitartás a jóban és legfőképpen az üdvözülések. Mint ahogy nincs szükségszerű összefüggés a külső sikertelenségek, áldatlan körülmények és a belső erkölcsi leromlások, a rosszbani végleges rögzítődések közt sem. Más szóval nem biztos, hogy a legszebb evilági vagy egyházi külső sikerek és az ilyenek világában többen érik el az Örök Célt, mint a legáldatlanabb evilági körülmények vagy üldöztetések között élők. Szükségszerű összefüggések itt nincsenek. Mert semmilyen külső sikernek, eredménynek, alkotásnak nincs önereje, hogy valósítsa a minden külső tapasztalhatón keresztül keresendő fősikert, az emberi személyek mennél gazdagabb részeltetését az isteni javakban, az isteni életben való gazdagodásban. És éppúgy semmiféle sikertelenség, kudarc sem képes az ember erkölcsi leromlásának, a végcélról való elszakadásának az okozója lenni. Ami dönt mindezekben az esetekben, az végsőképpen az akarat, amely fölhasználja vagy elutasítja a föl kínált kegyelmet.

Reményünk nevelése érdekében szem előtt kell tartanunk, hogy nincsenek sem végleges tapasztalati jóeredmények, sem olyanok, amelyek ne lehetnének káros melléktermékűek, vagy amelyek ne vetnének elénk újabb és még nehezebb feladatokat. A jelen üdvrend ugyanis a küzdelem jegyében áll. Az új feladatok, a felvetődő új nehézségek s a rossz fel-feltörő változatos erői arra valók, hogy kihívások legyenek nagyobb küzdelemre és mennél hősibb szeretetre Isten iránt, emberek iránt, és hogy késztesse újabb és gazdagabb erőket felszínre hozni a kegyelem forrásából, kimutatva így a kegyelem minden nehézség leküzdésére és minden feladat megoldására alkalmas fogyhatatlan erejét, és hogy végül az egész történelmi folyamat ébren tartsa az emberben az útonlevés, az átmenetiség, az ideiglenesség, a célba még nem értség tudatát.

Tehát a mi reményünk nem teszi feleslegessé a tevékenységet és a fáradozást. A keresztény feladat: *minden emberi és kegyelmi erőnk mozgósításával mindent meg kell tenni minden jó érdekében.* Három rövid indokolást ehhez:

Először: Meg kell tenni azért, mert minden jónak a valósítása a mindenk felett szeretendő jóteljes Istennek a megjelenítése egy-egy ilyen vagy olyan részesedésében, és így azért az önérték-jellegű jó.

Másodszor: Meg kell tennünk mindent azért, mert minden jócselekvés mindjárt, mintegy automatikusan siker is, tudniillik magának a cselekvő embernek az öntökéletesedése, a tökéletes cél felé való hangolódása és odaigazodása. S mint ilyen, szintén önérték. Minden esetleges külső siker nélkül is.

És végül: Meg kell tenni mindent azért is, mert ha a cselekvés tiszta szeretetből történik, akkor kiérdemelheti, hogy a külső siker, habár önerőtlen, a kegyelem eszközlője legyen, és így az érintettekben megvalósítsa az elérendő igazi, természetfölötti sikert. Vagy pedig kiérdemelheti, hogy az esetleges sikertelenség legyen a kegyelmek eszközlő oka. Mivel azonban minden kegyelem forrása a Jézusisten, azért a keresztény tevékenység akkor reményteljes és sikeres - így vagy úgy, de valahogy mindig -, ha a legbensőbbben átélt szeretetkapcsolatban történik Ővele, Jézussal.

Most pedig a legvégére érve a mondottak értelmében idézzük a költőt, szavainak a legmélyebb értelmet adva. Mikor ő küszködik azzal a gondolattal, hogy az emberi törekvéseknek van-e valami értelme, célja, azt mondja, miután fölhoz egynémely indokolást, amely a mi szemléletünk szerint azért mégiscsak elégtelen, "Ez az, miért csüggedni nem szabad."

És gondolva a nehézségekre, a kudarcokra, az emberi reménytelenségekre, így fejezzük be, szintén az ő szavával, ugyanott: "És mégis-mégis fáradozni kell."

Pedig ő ezt nem tudta úgy megindokolni, mint ahogy mi, mégis így végezte: "És mégis, mégis fáradozni kell... Ez az, miért csüggedni nem szabad." (Vörösmarty: Gondolatok a könyvtárban)

Tehát fáradozni kell, telítetten, minden emberi remény nélkül is esetleg és minden emberi reményen túl is a csalódhatatlan, az isteni reménnyel.

Amikor az emberek megkérdezik tőlem: "Mi az Ön személyes életcélja?" - mindig azt válaszolom: "Én egyszerűen csak meg akarom változtatni a világot.". Mosolyognak, és azt mondják: "Ön őrült!", és én azt mondom nekik: "Igazuk van, őrült vagyok. De egy égő tűz van bennem, és ezzel a tűzzel meg fogom változtatni a világot a gyenge egészségem, a szűkös időm ellenére, és a rengeteg munkám mellett. Igen, őrült vagyok. De ebben a rászoruló világban valamit meg fogok tudni változtatni, jobbra tudok tenni. És ezt együtt fogjuk tenni, együtt, összefogva mindannyian. Az új és a jobb velünk és rajtunk keresztül jön majd létre. Istennel együtt alkotva jön majd létre. Ebben a munkában együtt vagyunk mindannyian. Mindannyian arra vagyunk hivatva, hogy azokkal a talentumokkal, amiket kaptunk, jól gazdálkodjunk. Valamit mindenképpen lehet és kell tenni a rossz, a szenvedés ellen. Valami meg fog változni, ha akarjuk. Ez az én mélységes hitem.

/Henri Boulad S. J./

A szeretet hajlandóság az én kiterjesztésére saját és mások lelki fejlődésének elősegítése érdekében.

/M. Scott Peck/